

РЕЦЕНЗІЇ

О. А. Бачинська, А. І. Місечко

Гончарук Г. І. Вибір одеських політехніків. — Одеса: Астропринт, 2006. — 216 с.

Мова піде про випущену в світ видавництвом “Астропринт” книгу професора Григорія Гончарука “Вибір одеських політехніків”. Обсяг близько 13 умовних друкарських аркушів. Читач може заперечити: “Стривайте, адже в “Вечірній Одесі” за 29 серпня вже була опублікована рецензія на цю книгу професора Семена Цвілюка. Навіщо повторюватися?”. А ми не збираємося повторюватися. Про цю книгу можна писати не одну і навіть не дві рецензії. Незважаючи на те, що дослідження присвячене одній людині — ректорові Одеського національного політехнічного університету Валерію Павловичеві Малахову, воно зачіпає безліч сторін життя і діяльності як самого ректора, так і багатотисячного колективу найбільшого на півдні України вузу.

Серед книг про творчі чинники слід назвати перш за все загальнодержавний (оголошення в країні плюралізму думок і виборів керівників підприємств) і особовий (зовнішня привабливість усмішлого головного героя книги і могутній змістовний багаж результатів його діяльності). Проте вирішальна роль у виборчій драмі весною 1987 року належить демократичній завзятості, цілеспрямованості в боротьбі з “керівною і направляючою” силою багатотисячному колективу одеських політехніків. Вони першими кинули виклик партійним органам, уперто охочим проштовхнути на посаду ректора свою кандидатуру. Ми тут повинні заперечити професорові Цвілюку: політехніки обирали свого ректора загальним демократичним шляхом не другими в Одесі, а першими в Україні. Вони були політичними першопроходцями.

Відомо, що висвітлення теми багато в чому залежить від побудованої структури. Якщо вона вдала, то шлях до істини значно коротший. Структура книги, окрім “Вступу”, “Після-

мови” і “Додатку”, складається з таких розділів: “Вибраний”, “Людина”, “Педагог”, “Учений”, “Ректор” і “Голова Ради ректорів”. Читач, очевидно, відзначив, що не всі розділи однаково гармонійно співвідносяться з назвою книги “Вибір одеських політехніків”. Наприклад, не міг же колектив політехнічного обирати голову Ради ректорів. Проте, ми упевнені, що не міг і автор, продумувавши назву і структуру книги, допустити такі шорсткості. Виявляється, інтрига ось в чому: первинна і постійна в процесі дослідження назва книги була “Хто Ви, Валерій Малахов?” і всі розділи ніби відповідали на це питання. Але перед скеруванням рукопису у видавництво “на прохання трудящих” їй було дано назву, яка є. В анотації книги зроблена спроба виправити положення, але структура — уперте явище.

Проте тема розкрита, образ Валерія Малахова в книзі мало чим відрізняється від “оригіналу”.

На підставі архівних документів, широкого круга видань періодичного друку, іншої друкарської продукції автор майстерно відтворює драматичні події в політехнічному весні 1987; серед інших джерел використовуючи листи батька до малолітнього сина, розкриває безмежний світ любові Валерія Павловича до своєї сім’ї; показує, як, долаючи випадковості на життєвому шляху, головний герой “під поштовхами долі” цілеспрямовано рухався до великої педагогічної, наукової і адміністративної роботи.

Характерною межею досліджень професора Гончарука є використання, разом з документами і друкарськими матеріалами, живих джерел, спогаду колишніх студентів і колишніх аспірантів, колег Валерія Павловича. Той дослідник, який працюватиме над цією темою через 20-50 років, позбавлений цього цінного джерела. Тому ми не згодні з автором названої рецензії, що в цій справі допущений “перебір”.

Дуже важко без думки колишніх студентів, аспірантів, підлеглих розкрити педагогічний, керівний арсенал, а головне — результат багатогранної діяльності головного персонажа книги. Правда, для нас залишається загадкою, чому таку важливу сферу роботи ректора, як соціально-господарську, автор віддав “на відкуп”, на висвітлення зацікавленим особам — профільному проректорові і голові профспілкового комітету. Що це? Пошук раціональних методів дослідження або “дипломатичне”

ухилення від проблем? Думки автора щодо цих питань в книзі немає.

Читач знайде в книзі аргументовані докази, за що і чому Валерію Малахову присвоєно цілий ряд почесних звань. Серед них — Заслужений діяч науки і техніки України, Заслужений працівник освіти України, Почесний громадянин Одеси. Його діяльність відзначена орденами і медалями. Всього 21 нагорода. До речі, достоїнством книги є і те, що в ній вміщені послужний список В. П. Малахова і перелік країн, в яких він знаходився з різними цілями (науковими, адміністративними, педагогічними, державними). Всього більше 36 країн і 54 закордонних відрядження.

Правда і те, що книга, котра рецензується, — перше монографічне дослідження такого ряду не тільки в Одесі, але, наважимося стверджувати, — в Україні. Його успіх зумовлений ще і тим, що Григорій Гончарук раніше мав досвід написання робіт у важкій історичній галузі “Персоналії”.

Безперечним є і те, що наука “Одесика” поповнилася ще однією цікавою і корисною книгою. Чекаємо від головного персонажа книги Валерія Малахова нових значних результатів його діяльності, а від професора Гончарука цікавих і змістовних книг.

Г. І. Гончарук

Цвілюк С. А. Український ренесанс ХХ століття. — Одеса: Астропринт, 2006. — 624 с.

Книжка, яка вийшла нещодавно з друку, доктора історичних наук, професора С. А. Цвілюка — багатоструктурна історико-культурологічна наукова праця, у якій автор звернувся до винятково важливої і гострої проблеми — осмислення, аналізу та оцінки з сучасних постімперських позицій еволюції національно-культурних процесів в Україні протягом досить тривалого періоду. Охоплюючи вікову історію розвитку України, у тому числі більш ніж сімдесятирічну епоху комуністичної диктатури, книжка екстраполює насамперед на непрості, переважно драматичні віхи століття в житті українського народу, допомагає читачеві перейнятися його складними явищами.

Лейтмотив книжки — величезний ривок у розвитку духов-